

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЦЕНТР ПЕРЕПІДГОТОВКИ ТА ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ**

КОНДИК ІРИНА ВАСИЛІВНА

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ПОРЯДОК НАРАХУВАННЯ
ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ»
(на матеріалах ПрАТ «Еліта»)**

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Фіскальне адміністрування та митна справа»**

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього кваліфікаційного рівня «магістр»**

Чернігів – 2020

Кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, центру перепідготовки та заочного навчання Національного університету «Чернігівська політехніка»

Науковий керівник: к.е.н., доцент **Сидоренко Олександр Олексійович**, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту економіки Національного університету «Чернігівська політехніка»

Рецензент: директор ПрАТ «Еліта» Бахир Л.М.

Захист відбудеться «22» грудня 2020 р. о 09.00 год. на засіданні Екзаменаційної комісії у Національному університеті «Чернігівська політехніка»

Завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту
к.ф.-м.н., доцент

Юрченко М.Є.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність обраної теми обумовлена тим, що порівняння витрат і доходів дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння виникають непоправні помилки при виборі економічної політики підприємства, прийнятті важливих управлінських рішень, виборі напрямків розвитку підприємницької діяльності, визначенні оптимальних обсягів і структури випуску продукції (робіт, послуг), а також ціни. Ефективність діяльності підприємства ґрунтується, перш за все, на правильному визначенні витрат та тісній їхній ув'язці з доходом

Мета кваліфікаційної роботи – обґрунтування теоретичних, методичних і практичних питань організації обліку та аналізу доходів і витрат, а також розробка шляхів удосконалення даних питань, зокрема, в частині впливу на порядок нарахування податку на прибуток підприємств.

Предметом дослідження є організація та методика ведення обліку та аналізу доходів і витрат основної діяльності підприємства та їх вплив на порядок нарахування податку на прибуток підприємств.

У ході написання кваліфікаційної роботи поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1) вивчити теоретичні питання обліку доходів і витрат основної діяльності, зокрема: економічної сутності доходів і витрат, як об'єктів обліку, їх класифікацію; особливості формування доходів і витрат основної діяльності підприємства, нормативно-правову базу з теми дослідження;

2) дослідити стан організації бухгалтерського обліку основної діяльності в частині доходів і витрат на підприємстві, виявити недоліки та переваги принципів та методик, що застосовуються на підприємстві, зокрема: організаційно-економічну характеристику підприємства; особливості організації обліку доходів і витрат на підприємстві та її вплив на нарахування прибутку підприємств;

3) провести аналіз доходів і витрат базового підприємства, а також оцінити рентабельність його діяльності;

4) узагальнити результати роботи та розробити пропозиції щодо вдосконалення організації бухгалтерського обліку доходів і витрат основної діяльності на підприємстві;

5) спрогнозувати доходи і витрати на досліджуваному підприємстві.

При написанні кваліфікаційної роботи були використані такі **методи дослідження**: методи індукції, дедукції – при дослідженні теоретичних питань бухгалтерського обліку витрат і доходів в історичному аспекті; спостереження та порівняння – для визначення стану обліку витрат і доходів діяльності підприємств, метод причинно-наслідкового зв'язку, системний підхід – для удосконалення методики бухгалтерського обліку витрат і доходів підприємств.

Інформаційною базою для написання кваліфікаційної роботи виступили: авторські наукові статті зарубіжних і вітчизняних спеціалістів з питань організації, обліку та аналізу доходів і витрат, нормативні і законодавчі акти, що регулюють дану сферу, матеріали періодичних та спеціалізованих видань, річна звітність підприємства за останні 3 роки, дані мережі Інтернет, а також фактичні матеріали підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні результати дослідження спрямовані на удосконалення системи обліку доходів і витрат

основної діяльності підприємства, оптимізацію податку на прибуток. У теоретичному розділі узагальнені теоретичні і законодавчі аспекти з теми дослідження, у практичній частині розроблені кроки покращення організації обліку доходів і витрат основної діяльності підприємства, які можуть бути використані на ПрАТ «Еліта».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладений на 79 сторінках. Робота містить 25 таблиць, 9 рисунків, список використаних джерел з 79 найменувань та 20 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі розкрита актуальність теми кваліфікаційної роботи, встановлено мету та завдання, об'єкт і предмет, методи та інформаційна база, визначене практичне значення результатів, а також подано структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретико-методичні засади обліку доходів і витрат основної діяльності підприємства»** розкриті історичні аспекти появи доходів і витрат в обліку, викладені різні підходи до економічної сутності доходів і витрат з точки зору бухгалтерського обліку, управлінського обліку та потреб управління в цілому. Вивчення доходів відбувалось на основі Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затвердженого наказом Міністерства фінансів від 29 листопада 1999 р. № 290, а вивчення витрат – Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів від 7 лютого 2013р. № 73 і Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затвердженого наказом Міністерства фінансів від 31 грудня 1999 р. № 318. Нормативно-правове забезпечення обліку є сукупністю нормативно-правових актів різних гілок державної влади, міністерств, відомств, даних підприємства, які комплексно забезпечують розвиток обліку і звітності.

Після проведення огляду нормативно-правової бази з обліку доходів і витрат, наведено порівняльну характеристику визнання, класифікації та оцінки витрат і доходів за МСБО та П(С)БО.

Порівняльний аналіз даних стандартів вказує на ряд відмінностей між національними та міжнародними стандартами з приводу доходів підприємства. Визначення поняття «дохід» за МСБО не враховує збільшення активу та зменшення зобов'язань, а лише розглядає зростання власного капіталу. А це, в свою чергу, може впливати на методику облікового відображення господарських операцій. П(С)БО 15 «Дохід» передбачає деякі критерії невизнання доходу, які в міжнародних стандартах не враховані. Класифікація та обсяг висвітлення деяких із питань є різними. У МСБО більш конкретизовано певні положення, але й національний стандарт містить моменти, які зокрема зумовлені національними особливостями обліку.

Об'єктом оподаткування при визначенні податку на прибуток є прибуток із джерелом походження з України та за її межами, який визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду, а також дохід (прибуток) нерезидента, що підлягає оподаткуванню.

Для обчислення об'єкту оподаткування платник податку на прибуток

використовує дані з обліку стосовно доходів і витрат з врахуванням положень Податкового кодексу України. Податкова база – грошове вираження прибутку як об'єкта оподаткування, визначеного за правилами кодексу.

У другому розділі роботи «Організація обліку доходів і витрат основної діяльності на ПрАТ «Еліта» та їх вплив на порядок нарахування податку на прибуток підприємства» наведені матеріали стосовно заснування підприємства, видів діяльності, кола покупців і постачальників, особливостей виробничого процесу і асортименту продукції, а також надана фінансово-економічна характеристика діяльності підприємства. До роботи прикладена організаційно-управлінська структура підприємства, проведена оцінка динаміки і структури складових майна, що здійснене на основі фінансових звітів за 2017-2019 роки.

Досліджено організацію ведення бухгалтерського обліку на ПрАТ «Еліта» в цілому: робота бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером, складені посадові інструкції, наказ про облікову політику, графік документообороту, Робочий план рахунків тощо. Наведені обов'язки працівників бухгалтерії. До об'єктів облікової політики, які мають найбільший вплив на доходи і витрати (об'єкти дослідження), належать: облік основних засобів (порядок визнання основних засобів; визнання термінів корисної експлуатації; визначення ліквідаційної вартості; вибір методу нарахування амортизації); облік запасів (вибір методу вибуття запасів); облік дебіторської заборгованості (вибір методу визначення оцінки резерву сумнівних боргів); облік забезпечень наступних витрат і платежів (визначення резерву, які забезпечують наступні витрати і платежі); облік витрат (встановлення переліку та складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції).

Показано схеми документообігу формування доходів і витрат від основної діяльності підприємства. Згідно з принципом відповідності доходів та витрат, для визначення фінансового результату звітного періоду слід зіставити доходи звітного періоду з витратами, які були здійснені для отримання цих доходів.

Проаналізовано первинний облік відображення доходів і витрат, вивчені оперограми руху документів, відображення витрат і доходів основної діяльності ПрАТ «Еліта» в облікових регістрах та фінансовій звітності.

Показано кореспонденцію рахунків, яка ведеться на підприємстві.

В оподаткуванні фінансовий результат ключовий для загальної системи. Тому доходи і витрати від основної діяльності прямо впливають на нарахування податку на прибуток ПрАТ «Еліта». В кваліфікаційні роботі показано процес нарахування податку на прибуток на досліджуваному підприємстві і як впливають доходи і витрати від основної діяльності на формування податку на прибуток.

Проведено аналіз динаміки доходів і витрат підприємства, факторний аналіз прибутку. Аналіз операційних витрат дозволив визначити, яка зі статей є найбільшою. Аналіз узагальнив наявність слабких місць на підприємстві.

У третьому розділі «Теоретико-методичні засади вдосконалення організації обліку доходів і витрат основної діяльності підприємства» наведено організаційний аспект, який характеризує ведення обліку з точки зору побудови бухгалтерської служби, її місця в управлінській структурі підприємства та взаємодії з іншими службами підприємства; технологічний аспект, який включає розробку Робочого плану рахунків, вибір форми обліку, порядок документообігу, періодичність інвентаризацій та складання внутрішньої

звітності. Необхідно організувати облік таким чином, щоб облікова аналітична інформація могла бути отримана в будь-який час та за будь-якими напрямками управління продажем швейної продукції.

Синтетичний облік доходу від реалізації проводять на відокремлених рахунках 701 і 703. Для створення належної інформаційної бази й спрощення обліку за виділеними сферами відповідальності в роботі уточнено статті витрат порівняно з діючою номенклатурою.

Форму обліку запропоновано змінити з журнально-ордерної на автоматизовану.

Згідно з оновленим Законом від 16.07.99 р. № 996- XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» ПраТ «Еліта» відноситься до середнього підприємства. Досить хорошим варіантом вирішення проблеми автоматизації обліку на підприємстві з чисельністю порядку 200 осіб є використання програми 1С:Підприємство, яка і застосовується в ПраТ «Еліта». Можливості: дозволяє формувати бухгалтерські документи, Журнал реєстрації господарських операцій, Оборотно-сальдову відомість, Головну книгу, фінансові звіти, Платіжне доручення, Прибуткові та Видаткові касові ордера, Розрахункову та Платіжну відомість для розрахунків з робітниками та ін., формує проводки по господарських операціях, оформлення друкованого варіанту форм звітності.

Запропоновано розширити графік документообігу шляхом внесення до нього більше документів у розрізі відповідальних осіб.

Проведено аналіз елементів облікової політики з метою виявлення її недосконалостей в діяльності підприємства.

Наведено проектний наказ про облікову політику для ПраТ «Еліта», який пропонується затвердити з 2021 року.

Визначені основні шляхи удосконалення обліку доходів і витрат, а також господарської діяльності в цілому.

Спрогнозовано доходи і витрати на майбутні періоди і обґрунтовано рішення щодо збільшення прибутку шляхом збільшення обсягу реалізації продукції, що в свою чергу буде досягнуто за рахунок підвищення цін та збільшення фізичних обсягів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного узагальнення та систематизації теоретико-методичних і практичних аспектів організації обліку доходів і витрат основної діяльності підприємства та їх впливу на порядок нарахування податку на прибуток встановлене наступне.

1. Обґрунтовано, що доходи та витрати є найважливішою економічною категорією діяльності підприємства, що відіграють ключову роль в формуванні прибутку підприємства та дозволяють забезпечити підвищення ефективності виробництва. Доходи та витрати формуються в бухгалтерському обліку відповідно до принципу відповідності, який передбачає визначення фінансового результату шляхом зіставлення доходів звітного періоду з витратами цього ж періоду, понесеними для отримання цих доходів. Організація обліку доходів і витрат на підприємства залежить від правильного визначення та достовірної оцінки доходів підприємства, правильного і повного документального

оформлення і своєчасного відображення в регістрах обліку доходів та результатів діяльності, своєчасного одержання достовірної інформації про доходи та витрати. Важливе місце також посідає метод визначення доходів і витрат, який повинен забезпечити найбільш оптимальне і точне відображення доходів у покупця і витрат у продавця товарів.

2. Охарактеризовані особливості формування обліку доходів і витрат на підприємстві, які залежать від: правильного визначення та достовірної оцінки доходів підприємства, правильного і повного документального оформлення і своєчасного відображення в регістрах обліку доходів та результатів діяльності, своєчасного одержання достовірної інформації про доходи та витрати. Важливе місце також посідає метод визначення доходів і витрат, який повинен забезпечити найбільш оптимальне і точне відображення доходів у покупця і витрат у продавця товарів. Від вибору методу визначення доходів і витрат залежить і порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах.

3. Проведено порівняння положень (стандартів) бухгалтерського обліку і міжнародних стандартів з обліку витрат і доходів. Нормативно-правове забезпечення обліку – це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), міністерств та відомств, і підприємств. До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку і контролю витрат та доходів підприємств відносять: Закони України, Укази Президента України; постанови і рішення КМУ; накази, постанови, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств; П(С)БО 9, 15, 16, 18, 30, 31, 33; Кодекси України; методичні рекомендації з формування собівартості за видами економічної діяльності, вказівки, інструкції, положення; плани рахунків бухгалтерського обліку; наказ про облікову політику в підприємстві; графіки документообігу.

Нормативно-правові акти щодо бухгалтерського обліку доходів і витрат підприємств можна поділяти на наступні рівні: міжнародні, загальнодержавні, загальнооблікові, галузеві, регіональні, внутрішньогосподарські.

Для поліпшення нормативно-правових актів України відносно обліку доходів і витрат підприємств необхідно: провести інвентаризацію нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком доходів і витрат, організувати і оновлювати довідково-інформаційну базу підприємств з питань обліку й оподаткування доходів і витрат; головним бухгалтерам проводити робочі нотатки виявлених ними суперечностей, неув'язок в актах та висловлювати свої висновки і пропозиції у фахових бухгалтерських виданнях, під час проведення науково-практичних конференцій, семінарів, робочих нарад і т.д.

4. Визначено, що об'єктом обкладення податком на прибуток є фінансовий результат до оподаткування (прибуток / збиток), що визначено у фінансовій звітності підприємства за правилами бухгалтерського обліку та відкоригований на різниці, передбачені податковим кодексом. Таким чином, бухгалтерські доходи і витрати первісно повною мірою беруть участь у розрахунку податку на прибуток. Нормами податкового кодексу передбачено також додаткове коригування фінансового результату на різниці, унаслідок якого деякі види доходів і витрат, нараховані в бухгалтерському обліку, не враховуються для цілей оподаткування.

5. Встановлено, що ПрАТ «Еліта» займається виробництвом жіночої білизни. Аналіз фінансово-господарського стану ПрАТ «Еліта» за 2017-2019 рр.

показав: позитивні сторони (прибутковість господарювання, збільшення вартості майна, фінансова автономія, достатній рівень загальної ліквідності, покращення ефективності використання трудових ресурсів, збільшення зарплати) негативні сторони (спадаючий обсяг доходів і прибутку й відповідне нарощення витратності діяльності, низька мобільність капіталу, погіршення ефективності використання оборотного капіталу й основних засобів, неможливість негайного погашення поточних боргів, відсутність диверсифікованості діяльності). Серед ризиків господарювання виділяється ризик коливання курсів валют ділових партнерів, для зменшення якого укладено з постачальниками та споживачами продукції довгострокові договори.

6. Виявлено, що ПрАТ «Еліта» використовує журнально-ордерну форму обліку з використанням комп'ютерних програм, таких як 1С: Підприємство для ведення обліку та MeDoc для обліку податкових накладних, створення і здачі звітності до державних органів. Підприємство веде облік, звітність та сплачує такі податки як ПДВ, податок на прибуток, екологічний податок, ПДФО, військовий збір, ЄСВ, мито, податок на нерухомість та земельний податок.

7. За результатами дослідження в аналітичній частині оцінено, що виробництво є матеріаломістким, спостерігається згортання виробництва в частині скорочення працівників, доходів, прибутків викликано зменшенням виробленої і реалізованої продукції, що вимагає пошуку нових ринків збуту, розширення асортименту продукції тощо.

8. При вивченні даної теми, автором дипломної роботи були виявлені такі недоліки: облікова політика підприємства не відповідає національному законодавству і національним П(С)БО згідно вимог, зокрема, виявлена відсутність в обліковій політиці умов визнання доходів і витрат, склад статей витрат, розмежування доходів і витрат за класифікаційною групою; робочий план рахунків ПрАТ «Еліта» відповідає управлінській, виробничій структурі та структурі господарських операцій, але багатьма рахунками підприємство не користується і відсутня їх аналітична деталізація; в наявності лише затверджений графік документообороту на одній обліковій дільниці; відсутність управлінського обліку; зменшення доходів і прибутків, тобто ефективності господарювання.

9. Запропоновано для покращення організації обліку на підприємстві ПрАТ «Еліта»:

– затвердити нову редакцію наказу з розширенням викладення методології всіх елементів обліку;

– затвердити робочий план рахунків з використанням лише рахунків, які приймають участь у написанні кореспонденції рахунків щодо господарських операцій підприємства, ввести систему субрахунків обліку доходів і витрат (деталізувати рахунки 23, 70, і 90 відповідно до груп каналів збуту продукції), облік витрат здійснювати із застосуванням рахунків 9 класу для полегшення роботи головного бухгалтера;

– додати в графік документообігу первинні документи, реєстри і звіти, тобто розширити його і оновити форму складання;

– запровадити бюджетування (складання планових документів доходів, витрат і фінансових результатів) поквартально, проведення аналітичної роботи;

– виправити виявлене недотримання законодавства ПрАТ «Еліта» в частині відсутності коригування фінрезультату в податковому обліку на

податкові різниці;

– своєчасно регулювати норми виходів на готову продукцію відповідно до якості тканини, у випадку покращення параметрів якості, підвищувати норми виходів, здійснити монтаж нового обладнання;

– диверсифікувати виробництво (розширення асортименту шляхом виробництва медичних масок і територіальних меж продажу).

АНОТАЦІЯ

Кондик І.В. Організація обліку доходів і витрат основної діяльності підприємства та їх вплив на порядок нарахування податку на прибуток підприємств» (на матеріалах ПрАТ «Еліта»). – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Фіскальне адміністрування та митна справа». – Національний університет «Чернігівська політехніка». – Чернігів, 2020.

Кваліфікаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці науково-практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення організації обліку доходів і витрат основної діяльності підприємства, а також їх впливу на порядок нарахування податку на прибуток.

У роботі розглядаються економічна сутність доходів і витрат та їх роль при розрахунку податку на прибуток підприємства, особливості організації їх обліку й внутрішнього контролю, нормативно-правове забезпечення цих процесів.

Оцінена організація обліку доходів і витрат основної діяльності ПрАТ «Еліта», ефективність і прибутковість діяльності в цілому. Наведено фінансово-економічну характеристику діяльності аналізованого підприємства, досліджено організацію первинного, аналітичного й синтетичного обліку доходів і витрат основної діяльності, проаналізовано їх динаміку та структуру, оцінено показники рентабельності підприємства, а також вивчено порядок формування розміру податку на прибуток.

За результатами дослідження визначені основні напрями удосконалення об'єкту дослідження на ПрАТ «Еліта», розроблені рекомендації щодо підвищення доходів і мінімізації витрат підприємства.

Сформульовані пропозиції щодо: вдосконалення аналітичного й синтетичного обліку шляхом деталізації субрахунків рахунків 23 «Виробництво», 70 «Доходи від реалізації продукції» і 90 «Собівартість реалізованої продукції»; уточнення наказу про облікову політику за рахунок визначення положень щодо обліку доходів і витрат; організації системи внутрішнього контролю доходів і витрат; визначення оптимального завантаження виробництва; рзширення асортименту продукції тощо.

Основні результати дослідження спрямовані на вдосконалення методики й практики системи обліку доходів і витрат основної діяльності суб'єкта господарювання та оптимізації податку на прибуток.

Ключові слова: ДОХІД, ВИТРАТИ, ОСНОВНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПОДАТОК НА ПРИБУТОК, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, НАРАХУВАННЯ, ОПОДАТКУВАННЯ, ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ